

Vooraf:

Welkom in de wereld van 'PRISE. Dit instrument helpt overzicht creëren, ontwikkelingen verhelderen bij implementatieprocessen. In die zin is het een 'stand-van-zaken-meetinstrument'. **PRISE**, inclusief het wetenschappelijke fundament, vindt haar oorsprong in het AISHE instrument, *Auditing Instrument for Sustainable Higher Education* (DHO 2001). Duurzame Pabo achtte dit AISHE instrument zeer zinvol, echter ook zeer uitgebreid; en 'vertaalde' daarom AISHE. Dat leidde uiteindelijk tot **PRISE**, *Primary Sustainable Education*.

Wat doet PRISE?

PRISE analyseert de manier waarop de organisatie omgaat met duurzaamheid, in de *breedte* (wie en wat doen er mee?) en in de *diepte* (in hoeverre doen ze dat?). Volgens de Verenigde Naties gaat duurzaamheid over sociale, ecologische en economische aspecten –in samenhang–, richting een betere toekomst. Dat is een vage omschrijving; die is bewust vaag, omdat de concrete inhoud van duurzaamheid afhankelijk is van plaats en tijd. Die is situationeel bepaald; dat geldt ook voor jouw organisatie! Duurzaamheid gaat ons inziens wel altijd over de vraag: **hoe kunnen we de toekomst beter maken dan het verleden, voor iedereen, overal?**

Waarom versie 1.5?

Omdat onderwijs, de onderwijscontext en het denken over duurzaamheid evolueert, verandert ook **PRISE**. Bij de ontwikkeling van versie 1.5 is mede rekening gehouden met de 'Whole School Approach', de terminologie hiervan deels overgenomen.

Hoe werkt PRISE?

PRISE bestaat uit een scorelijst met twintig items (de breedte). Elk item heeft zes ontwikkelingsniveaus (de diepte). Door het invullen krijg je meer zicht op de situatie ten aanzien van duurzaamheid. Vanuit dat 'zicht' kun je met elkaar in gesprek, acties ondernemen, stappen zetten, verbetering starten. Je kunt de score bepalen door het doornemen van documenten, verslagen etc. De impact is groter als je met collega's van verschillende niveaus overlegt over de stand van zaken rond duurzaamheid, gebruik makend van **PRISE**. En daarbij af en toe vraagt of zij/hij documenten/bewijslast heeft om de stellingname te onderbouwen. Deze impact is altijd context-specifiek: gebaseerd op subjectieve belevingen, waarnemingen, input van participanten. **PRISE** gaat daarmee uit van *contextvaliditeit*.

Invulinstructie PRISE:

Als je geen antwoord weet, vul je in '?' Als je wel een antwoord weet, noteer je...:

0 niets Er gebeurt niets ten aanzien van duurzaamheid, er valt niets te melden, waar te nemen op dit gebied binnen deze organisatie.

1 incident oriëntatie Soms gebeurt er iets ten aanzien van duurzaamheid, afhankelijk van een medewerker, project of zo. Er is geen gezamenlijk beleid.

2 proces oriëntatie Er is een gezamenlijk beleid; dat staat in documenten; er is een logische volgorde van handelingen, activiteiten etc.

3 systeem oriëntatie Zie 'proces', plus systematische, gezamenlijke /evaluatie/reflectie, minstens één maal per jaar, om de situatie te verbeteren.

4 keten oriëntatie Zie 'systeem', plus regelmatig, systematisch overleg met organisaties in de keten) over duurzaamheid.

5 maatschappelijke oriëntatie Zie 'keten', plus regelmatig overleg met relevante maatschappelijke organisaties (NGO's, overheid, bedrijfsleven etc.) over duurzaamheid.

P R I S E 1.5		niveau					Opmerkingen
		?,0,1,2,3,4,5					
Nr.	Criterion						
1.1.	Visie Wat is de stand van zaken ten aanzien van de visie van de school op het gebied van (Leren voor) Duurzaamheid?						
1.2.	Beleid Wat is de stand van zaken ten aanzien van het beleid op het gebied van (Lv)D?						
1.3.	Communicatie Hoe communiceert de school over (Lv)D met leerlingen, ouders, de schoolomgeving?						
1.4.	Bedrijfsvoering Hoe gaat de school om met PPP in bedrijfsvoering? (milieuzorg, investeringen etc.)						
2.1.	Netwerk Op welk niveau heeft/onderhoudt de school contacten tav (Lv)D, bv milieucentra, wereldwinkel, zorgboerderij etc.?						
2.2.	Expert-groep Heeft de school een (Lv)D 'team'? Zo ja, hoe is de invloed op het beleid geregeld?						
2.3.	Personeelsbeleid Op welk niveau heeft (Lv)D invloed op het personeelsbeleid?						
2.4.	Onderzoek, externe diensten Op welk niveau heeft (Lv)D betrekking op onderzoek en/of externe dienstverlening?						
3.1.	Leerling uitstroomprofiel Op welk niveau heeft (Lv)D invloed op het door de school gewenste uitstroomprofiel van de leerling?						
3.2.	Methodiek/didactiek Op welke manier heeft (Lv)D invloed op de didactiek? (denk daarbij aan sociaal leren, reflectief leren etc.)						
3.3.	Rol/taak van de leerkracht Op welk niveau zijn leerkrachten betrokken bij ontwikkelen van (Lv)D?						
3.4.	Toetsen Op welk niveau wordt (Lv)D in toetsen meegenomen en waar/hoe vindt besluitvorming hierover plaats?						
4.1.	Curriculum Op welke manier heeft (Lv)D een plek in de lesinhouden gekregen?						
4.2.	Integratieve benadering Op welke manier is (Lv)D deel van een integratieve benadering van (mn) zaakvakkenonderwijs?						
4.3.	Praktijk Krijgen de leerlingen de kans om aspecten van/resultaten van (Lv)D in de praktijk te brengen? Zo ja, hoe?						
4.4.	Specialisme Krijgen de leerlingen de kans om zich in aspecten van (Lv)D te specialiseren (bv in keuzeprojecten)?						
5.1.	Reflectie Wordt er met medewerkers gereflecteerd op (Lv)D? (doen we de goede dingen, doen we de dingen goed?)						
5.2.	Reflectie Idem leerlingen						
5.3.	Reflectie Idem andere scholen , dichtbij en ver weg						
5.4.	Reflectie Idem maatschappelijke organisaties , dichtbij en ver weg						

Na de meting...

PRISE geeft een beeld van een bepaalde stand van zaken. Daaruit volgt een plan van aanpak voor verandering, innovatie. Duurzame Pabo deed literatuuronderzoek naar succesfactoren die min of meer algemeen geldend zijn bij implementaties: Wat werkt? Wat kun je doen als bestuur? Als management? Als medewerker?

- benoem een team onder leiding van een coördinator;
- faciliteer;
- legitimeer en steun zichtbaar;
- betrek zo veel mogelijk stakeholders;
- werk vanuit dat team aan een gestructureerd multiplier effect, waarbij de teamleden hun collega's binnen de diverse afdelingen inspireren;
- ga uit van samenwerking binnen kleinere eenheden met eenzelfde snelheid;
- zorg voor leerprocessen van binnenuit (doen, evalueren, beter doen) en van buitenaf (inspiratie);
- betrek vanaf het begin veel collega's bij de veranderingen:
- maak participatie in de processen deel van de dominante cultuur;
- evalueer regelmatig vanuit een tevoren gekozen design model (PRISE?);
- deel en bespreek de uitkomsten van die evaluaties;
- gebruik externe regelgeving of ontwikkeling als steun in de rug;
- sluit zo mogelijk aan bij reeds in gang gezette veranderingsprocessen;
- verbind aan gedeelde missie, visie van de organisatie;
- zorg voor incrementele, geen radicale veranderingen (salami strategie);
- streef naar een gemeenschappelijk proces met een gemeenschappelijk doel;
- communiceer met alles en iedereen;
- werk vanuit een structuur (PRISE?); dat steunt ontwikkelingen, structureert en laat vorderingen zien;
- erken verschillen in mensen, in organisaties etc.
- werk aan cultuurontwikkeling, naast structuurontwikkeling;
- monitor en rapporteer publiekelijk, en zo positief mogelijk;
- geniet van elke stap; vier die en communiceer die!

Geraadpleegde literatuur:

- Bory-Adams, A. (e.a.), *Learning for the future: Competences in Education for Sustainable Development*, Geneva 2011
- Chenoweth, T.G. & Everhart, R.B., *Navigating comprehensive school change*, Larchmont USA 2002
- Hargreaves, A., Shirley D., *The Fourth Way*, Corwin Thousand Oaks USA 2009
- Herpen, M. van, *Duurzaam opvoeden en ontwikkelen*, Antwerpen 2008
- Lozano, R., *Incorporation and institutionalization of SD*; *Journey of Cleaner Production* 14 (2006) 787-796
- Meer, P. van, *Identiteit, levensbeschouwing en duurzame ontwikkeling*, in Jansen, e.a. 'Naar een duurzame pabo', Nijkerk 2008
- Our common future UN 1987
- Roorda, N., *Sailing on the wings of change*, Maastricht 2010
- Roorda, N. (e.a.), *Aishe auditing instrument for sustainability in higher education*, DHO Amsterdam 2001/2010
- Tilbury, D., Wortman, D., *engaging people in sustainability*, IUCN, Gland, Switzerland 2004
- Vries, G. de, *De Marnix Academie op weg naar Aishe3*, in Jansen, e.a. 'Naar een duurzame pabo', Nijkerk 2008
- Vries, G. de, *Hoe duurzaam is uw basisschool*, in Praxis themaboek 2010